

lantur; sed plus amaverint lucem quam Christus est rediturus, quam timuerint strepitum prohibentium: nullo modo separabuntur, et stabit Jesus, et sanabit eos.

XIV. Quomodo enim sanantur oculi nostri? Quomodo per fidem sentimus Christum transeuntem temporali dispensatione, sic intelligamus Christum stantem incommutabili aeternitate. Ibi enim sanatur oculus, quando intelligitur Christi divinitas. Percipiat hoc Charitas Vestra: attendite quod dicam grande sacramentum. Omnia temporaliter gesta a Domino nostro Jesu Christo, fidem nobis inserunt. Credimus in Filium Dei, non solum in verbum per quod facta sunt omnia; sed in ipsum Verbum factum carnem, ut habitaret in nobis, natum de virgine Maria, et cætera quæ fides habet, quæ nobis exhibita sunt, ut Christus transiret, et ut cæci vestigia transeuntis audientes, clamarent operibus, vita professionem fidei commemorantes. Jam ut clamantes sanentur, stat Jesus. Etenim jam stantem videt Jesum, qui dicit: « Et si noveramus » Christum secundum carnem, sed jam nunc non novimus¹. » Christi enim divinitatem videbat, quantum in hac vita potest. Est divinitas Christi, est humanitas Christi. Divinitas stat, humanitas transit. Quid est, Divinitas stat? Non mutatur, non convellitur, non recedit. Non enim sic ad nos venit, ut a Patre discederet: nec ita ascendit, ut loco moveretur. Assumpta carne, locum mutavit: Deus autem assumens carnem, quia in loco non est, nec mutat locum. Tangamur stante Christo, sanentur oculi nostri. Sed quorum oculi? Clamantium scilicet, cum transit: id est, bene operantium per eam fidem, quæ dispensata est temporaliter ad erudiendos nos parvulos.

XV. Sanatis autem oculis, quid pretiosius habere poterimus, fratres? Lumen hoc qui vident quod factum est,

¹ 2 Cor. v, 16.

quod fulget de cælo, vel quod exhibetur de lucerna, gaudent. Et quomodo miseri videntur, qui hoc videre non possunt? Ego autem quare loquor, quare ista dico, nisi ut hortor omnes vos ad clamandum, cum transit Jesus? Lucem commendo Sanctitati Vestræ amandam, quam forte non videtis. Credite, dum nondum videtis; et clamate, ut videatis. Quanta putatur infelicitas hominum, qui lucem istam corporalem non vident? Excæcatus est aliquis: continuo dicitur, Iratum Deum habuit, aliquid mali commisit. Hoc uxor Tobię dicebat viro. Clamabat ille propter hoedum, ne de furto esset; nolebat sonum furti audire in domo sua: illa defendens factum suum, opprobrio percutiebat maritum: et cum ille diceret, Reddite, si de furto est; illa respondebat insultans, Ubi sunt justitiæ tuæ¹? Quam cæca erat, quæ furtum defendebat: et quam lucem videbat, qui furtum reddi imperabat. Illa erat foris in luce solis: ille erat intus in luce justitiæ. Quis eorum erat in luce meliore?

XVI. Ad hanc lucem, fratres, amandam hortamur Dilectionem Vestram: ut clametis operibus, cum Dominus transit: sonet vox fidei: ut stans Jesus, id est, incommutabilis manens Dei Sapientia, et majestas Verbi Dei, per quod facta sunt omnia, aperiat oculos vestros. Idem Tobias monens filium suum, ad hoc monebat ut clamaret: id est, ad bona opera monebat. Dicebat illi ut daret pauperibus, præcipiebat ut eleemosynas faceret indigentibus, et docebat dicens: « Fili, eleemosynæ non sinunt ire in » tenebras². » Consilium percipiendæ atque obtinendæ lucis cæcus dabat. « Eleemosynæ, inquit, non sinunt ire in » tenebras. » Si ei filius responderet miratus: Quid ergo, pater, tu eleemosynas non fecisti ut modo cæcus loquaris: tu nunc nonne in tenebris es, qui mihi dicis: « Eleemosynæ

¹ Tob. ii, 21, etc. — ² Id. iv, 11.

» non sinunt ire in tenebras? » Noverat ille de qua luce doceret filium, noverat in interiore homine quod videbat. Filius patri porrigebat manum, ut ambularet per terram; et pater filio, ut habitaret in coelo.

XVII. Breviter, ut concludam, fratres, Sermonem istum, ex eo quod nos plurimum tangit atque angit, videte esse turbas quæ corripiant cæcos clamantes. Omnes qui in hac turba sanari vultis, non vos deterreant: quia multi sunt nomine Christiani; et operibus impii; non vos deterreant a bonis operibus. Clamate inter turbas compescentes, revocantes, insultantes, male viventes. Non enim solis vocibus comprimunt bonos Christianos mali, sed et malis operibus. Non vult bonus Christianus ire spectare. Hoc ipsum quod frenat concupiscentiam suam, ne pergat ad theatrum, clamat post Christum, clamat ut sanetur. Alii concurrunt, sed forte Pagani, forte Judæi. Imo vero tam pauci essent in theatris, ut erubescendo discederent, si Christiani ad theatra non accederent. Currunt ergo et illi, portantes sanctum nomen ad poenam suam. Clama ergo non eundo, premens in corde tuo temporalem concupiscentiam; et tene te in clamore forti et perseveranti ad aures Salvatoris, ut stet Jesus, et curet te. Inter ipsas turbas clama, ne desperes de auribus Domini. Non enim et illi cæci ex illa parte clamaverunt, ubi turba non erat, ut ex ea parte audirentur, ubi non esset impedimentum prohibentium. Inter ipsas turbas clamaverunt: et tamen Dominus audivit. Sic et vos etiam inter peccatores et luxuriantes, inter amatores sæcularium vanitatum, ibi clamate, ut sanet vos Dominus. Nolite per aliam partem clamare ad Dominum, nolite ad hæreticos ire, et ibi clamare ad Dominum. Attendite, fratres, quia in illa turba quæ clamare prohibebat, ibi sanati sunt qui clamabant.

XVIII. Nam et hoc attendat Sanctitas Vestra, quid sit

perseverare in clamando. Dicam quod multi mecum experti sunt in nomine Christi: non enim cessat Ecclesiales parere. Cum quisque Christianus cœperit bene vivere, fervere bonis operibus, mundumque contemnere; in ipsa novitate operum suorum patitur reprehensores et contradictores frigidos Christianos. Si autem perseveraverit, et eos superaverit perdurando, et non defecerit a bonis operibus: iidem ipsi jam obsequentur, qui ante prohibebant. Tandiu enim corripiunt et perturbant et vetant, quandiu sibi cedi posse præsumunt. Si autem victi fuerint perseverantia proficientium, convertunt se, et dicere incipiunt: Magnus homo, sanctus homo, felix cui Deus concessit. Honorant, gratulantur, benedicunt, laudant: quomodo illa turba quæ cum Domino erat. Ipsa prohibebat ne cæci clamarent: sed postquam illi ita clamaverunt, ut mererentur audiri et impetrare misericordiam Domini, ipsa turba rursus dicit: « Vocat vos Jesus. » Jam et hortatores fiunt, qui paulo ante corripiebant ut tacerent. Solus autem ille non vocatur a Domino, qui non laborat in hoc sæculo. Sed quis in hac vita non laborat in peccatis et in iniquitatibus suis? Si autem omnes laborant, omnibus dictum est: « Venite ad me omnes » qui laboratis¹. » Si autem omnibus dictum est, quare culpam tuam tribuis invitatori tuo? Veni? Non tibi fit angusta domus ejus: pariter ab omnibus, totum a singulis possidetur regnum Dei: crescente possessorum numero non minuitur, quia non dividitur. Unicuique integrum est, quod concorditer habetur a multis.

XIX. Hoc tamen in mysterio lectionis hujus cognovimus, fratres, quod aliis librorum sanctorum locis apertissime sonat, esse intus in Ecclesia et bonos et malos, quod sæpe dicimus frumentum et paleam. Nemo ante

¹ Matth. xi, 28.

tempus deserat aream, toleret paleam in tritura, toleret in area¹. Quod enim toleret, in horreo non habebit. Veniet ventilator, qui dividet malos a bonis. Erit etiam corporalis separatio, quam modo spiritalis præcedit. A malis corde semper disjungimini, ad tempus caute corpore copulamini. Nec tamen negligentes sitis in corrigendis vestris, ad curam scilicet vestram quoquo modo pertinentibus, monendo, docendo, hortando, terrendo. Quibuscumque modis potestis, agite. Nec cum invenitis in Scripturis et in exemplis sanctorum, sive qui ante, sive qui post Domini adventum in hac vita fuerunt, quod mali bonos in unitate non maculant, efficiamini pigri ad corrigendos malos. Duobus modis non te maculat malus: si non consentias, et si redarguas: hoc est, non communicare, non consentire. Communicatur quippe, quando facto ejus consortium voluntatis vel approbationis adjungitur. Hoc ergo nos admonens Apostolus ait: « Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum². » Et quia parum erat non consentire, si sequeretur negligentia disciplinæ: « Magis autem, inquit, et redarguite. » Videte quemadmodum utrumque complexus est, « Nolite communicare: magis autem et redarguite. » Quid est, « Nolite communicare? » Nolite consentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid est, « Magis autem et redarguite? » Reprehendite, corripite, coercete.

XX. Deinde in ipsa correctione vel coercitione alienorum peccatorum cavendum est, ne se extollat qui alterum corripit; et apostolica illa cogitanda sententia est: « Quia propter qui se putat stare, videat ne cadat³. » Foris terribiliter personet increpatio, intus lenitatis teneatur dilectio. « Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, » sicut dicit idem Apostolus, vos qui spirituales estis, hu-

¹ Florus ad Ephes. v. — ² Ephes. v, 11. — ³ 1 Cor. x, 12.

» jusmodi instruite in spiritu mansuetudinis, intendens » te ipsum, ne et tu tenteris. Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi¹. » Item alio loco: « Servum, inquit, Domini non oportet litigare, » sed mitem esse ad omnes, docibilem, patientem, in » modestia corripientem diversa sentientes: ne forte det » illis Deus poenitentiam ad cognoscendam veritatem, et » resipiscant a diaboli laqueis, a quo capti tenentur ad » ipsius voluntatem². » Neque ergo consentientes sitis malis, ut approbetis; neque negligentes, ut non arguatis; neque superbientes, ut insultanter arguatis.

XXI. Qui autem deseruerit unitatem, violat charitatem: et quisquis violat charitatem, quodlibet magnum habeat, ipse nihil est. Si linguis hominum loquatur et Angelorum, si sciat omnia sacramenta, si habeat omnem fidem, ut montes transferat, si distribuatur omnia sua pauperibus, si corpus suum tradat, ut ardeat, charitatem autem non habeat; nihil est, nihil ei prodest³. Universa inutiliter habet, qui unum illud quo universis utatur non habet. Amplectamur itaque charitatem, studentes servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Non nos seducant qui carnaliter intelligunt et corporalem separationem facientes, ab Ecclesiæ frumentis toto orbe diffusis spiritali sacrilegio separantur. Per totum enim mundum seminatum est bonum semen. Bonus ille seminator Filius hominis, non in Africa sola, sed ubique sparsit semen bonum. Inimicus autem superseminavit zizania⁴. Sed tamen quid ait paterfamilias? Sinite utraque crescere usque ad messem. Per quid crescere? Utrique per agrum. Quis est ager? Numquidnam Africa? Non. Quis est ergo? Non interpretemur nos, Dominus dicat: neminem sinamus aliquid

¹ Galat. vi, 1-3 — ² 2 Tim. ii, 24-26. — ³ 2 Cor. xiii, 1. — ⁴ Matth. xiii, 24, 25.

pro arbitrio suspicari. Dixerunt enim Magistro Discipuli : « Enarra nobis parabolam zizaniorum. » Et enarravit Dominus : Semen bonum, dixit, filii sunt regni : zizania vero, filii mali. Quis ea seminavit? Inimicus autem, inquit, qui ea seminavit, diabolus est. Quis est ager? Ager est, inquit, hic mundus. Quæ est messis? Messis est, ait, finis sæculi. Qui sunt messores? Messores, inquit, Angeli sunt. Numquid Africa est mundus? Numquid messis hoc tempus? Numquid messor Donatus? Per totum orbem terrarum expectate messem, per totum orbem terrarum zizania tolerate usque ad messem. Non vos seducant perversi; paleæ nimis leves, quæ evolant ante adventum ventilatoris ex area, non vos seducant. Tenete eos ad istam vel solam similitudinem zizaniorum, neque illos sinatis loqui amplius. Ille codices tradidit. Non : sed ille codices tradidit. Quilibet tradiderit, numquid infidelitas traditorum fidem Dei evacuavit? Quæ est fides Dei? Quam promisit Abraham, dicens : « In semine tuo benedicentur omnes gentes¹. » Quæ est fides Dei? Sinite utraque crescere usque ad messem. Per quid crescere? Per agrum. Quid est, Per agrum? Per mundum.

XXII. Hic illi dicunt : Creverat quidem utrumque per mundum, sed jam frumenta diminuta sunt, et in istam nostram regionem paucitatemque revocata. Non te permittit Dominus interpretari quod vis. Ipse qui exponit hanc parabolam, claudit os tuum, os sacrilegum, os impium, os profanum, os tibi contrarium, qui contradicis testatori, etiam te ad hæreditatem vocanti? Quomodo claudit os tuum? Dicendo : « Sinite utraque crescere usque ad messem³. » Si jam fuit messis, credamus esse frumenta diminuta. Quanquam ne tunc quidem minuentur, sed in

¹ Gen. xxvi, 4. — ² Matth. xiii, 30.

horreum recondentur. Sic enim ait : « Colligite primum » zizania, et alligate fasciculos, ad comburendum ea? » frumentum autem recondite in horreum meum¹. » Si ergo usque ad messem crescunt, post messem reconduntur; improbe, impie, quando minuuntur? Concedo in comparatione zizaniorum simul atque palearum frumenta esse pauciora : tamen utraque crescunt usque ad messem. « Cum enim abundat iniquitas, refrigescit charitas multorum² : » crescunt zizania, crescit palea. Sed quia toto agro deesse non potest frumentum, quod perseverando usque ad finem salvum fiat, crescunt utraque usque ad messem. Et si propter abundantiam malorum dictum est : « Putas veniens Filius hominis inveniet fidem in terra³? » hocque nomine significantur quicumque legis prævaricatione imitantur eum, cui dictum est : « Terra » es, et in terram ibis⁴ : » tamen et propter abundantiam bonorum, et propter eum cui dictum est : « Sic erit semen tuum sicut stellæ cœli, et sicut arena maris⁵, » etiam illud non tacitum est : « Quia multi ab Oriente et Occidente venient, et recumbent cum Abraham et Isaac in regno Dei⁶. » Utraque ergo crescunt usque ad messem, et suas sententias in Scripturis habent zizania vel paleæ, suas autem frumenta. Quas qui non intelligunt, confundunt, et confunduntur; atque ita perstrepunt cæca cupiditate, ut nolint obmutescere vel patefacta veritate.

XXIII. Ecce, inquit, dicit Propheta : « Recedite, » exite inde, et immundum ne tetigeritis⁷ : » quomodo ergo malos pro pace tolerabimus, a quibus exire et recedere jubemur, ne tangamus immundum? Nos istam recessionem spiritaliter intelligimus, illi corporaliter. Nam et ego clamo cum Propheta, et qualiacumque simus vasa,

¹ Matth. xiii, 30. — ² Id. xxiv, 12. — ³ Luc. xviii, 8. — ⁴ Gen. iii, 19. — ⁵ Id. xv, 5. — ⁶ Matth. viii, 11. — ⁷ Isai. lvi, 11.

utitur nobis Deus in dispensationem vestram : clamamus et nos, et dicimus vobis : « Recedite, exite inde, et im- » mundum ne tetigeritis : sed contactu cordis, non cor- » poris¹. » Quid est enim tangere immundum, nisi consentire peccatis? Quid est autem exire inde, nisi facere quod pertinet ad correptionem malorum, quantum pro uniuscujusque gradu atque persona salva pace fieri potest? Displicuit tibi quod quisque peccavit, non tetigisti immundum. Redarguisti, corripuisti, monuisti, adhibuisti etiam, si res exegit, congruam, et quæ unitatem non violet, disciplinam, existi inde. Attendite in facta sanctorum, ne forte nostra videatur interpretatio. Quomodo hæc verba intellexerunt sancti, sic utique intelligenda sunt. « Exite inde, inquit Propheta : » Prius usitata ipsius verbi consuetudine assero istam sententiam, et postea ostendo non meam. Plerumque accusantur homines; et cum accusati fuerint, defendunt se : cum autem se ille qui accusatur homo, rationabiliter justequè defenderit, qui audiunt, dicunt : Exiit inde. Quo inde exiit? Manens loco, exiit inde. Quomodo inde exiit? Ratione reddita, et defensione justissima. Hoc est quod faciebant sancti, quando excutiebant pulverem de pedibus suis adversus eos, qui sibi pacem nuntiatam non accipiebant². Exiit inde ille speculator, cui dictum est : « Speculatorem posui te domui » Israël³. » Illi enim dicitur : « Si dixeris iniquo, et non » se averterit ab iniquitate et a via sua, iniquus ille in sua » iniquitate morietur, et tu animam tuam liberabis⁴. » Hoc si facit, exit inde, non separatione corporis, sed defensione operis sui. Fecit enim iste quod faciendum fuit : etiam si ille non obtemperavit, cui obtemperandum fuit. Hoc est : Exite inde.

XXIV. Clamavit ista Moyses, clamavit Isaïas, clamavit

¹ Florus ad 2 Cor. vi. — ² Luc. x, 11. — ³ Ezech. iii, 17. — ⁴ Ibid. 19.

Jeremias, clamavit Ezechiel. Videamus si hoc ipsi fecerunt, si dimiserunt populum Dei, et se ad gentes alias transtulerunt. Quam multa et quam vehementer Jeremias increpavit in peccatores et sceleratos populi sui. Inter eos tamen erat, unum cum illis templum intrabat, eadem sacramenta celebrabat : in ea hominum sceleratorum congregatione vivebat, sed clamando exibat inde. Hoc est exire inde, hoc est immundum non tangere, et voluntate non consentire, et ore non parcere. Quid dicam de Jeremia, de Isaïa, de Daniel, de Ezechiel, de cæteris Prophetis, qui non recesserunt a populo malo, ne desererent bonos illi populo commixtos, ubi et ipsi tales esse potuerunt? Moyses ipse, fratres, cum acciperet legem in monte, populus deorsum idolum fecit. Populus Dei, populus ductus cedentibus fluctibus Rubri maris, qui sequentes inimicos obruerant, post tanta signa et miracula in Ægyptiorum plagis ad mortem, et in sua protectione ad salutem, tamen idolum poposcit, idolum extorsit, idolum fecit, idolum adoravit, idolo sacrificavit. Indicat Deus famulo suo populi factum, et dicit eos se perditurum a facie sua. Intercedit Moyses ad ipsum populum rediturus : et habuit occasionem recedendi et exeundi ab eis, sicut isti intelligunt, ne immundum tangeret, ne cum talibus viveret; non fecit tamen. Et ne forte hoc necessitate potius quam charitate fecisse videretur, obtulit illi Deus alium populum : « Faciam te, inquit, in gentem magnam¹ : » ut illos deleret. At ille non accepit, cohæret peccatoribus, petit pro peccatoribus. Et quomodo petit? Magna probatio dilectionis, fratres. Quomodo petit? Videte illam, de qua sæpe locuti sumus, maternam quodam modo charitatem. Cum Deus minaretur sacrilego populo, pia Moysi viscera tremuerunt, opposuit se pro illis iracundiæ Dei.

¹ Exod. xxxii, 10.

« Domine, inquit, si dimittis eis peccatum, dimitte : sin » autem, dele me de libro tuo quem scripsisti¹. » Quam paternis maternisque visceribus, quam securus hoc dixerit, attendens justitiam et misericordiam Dei : ut quia justus est, non perderet justum ; quia misericors est, ignosceret peccatoribus.

XXV. Certe jam manifestum est prudentiæ vestræ, quomodo accipienda sint omnia talia testimonia Scripturarum : ut quando Scriptura sonat, recedere nos debere a malis, non aliud intelligere jubeamur, nisi ut corde recedamus ; ne majus malum in separatione bonorum committamus, quam in malorum conjunctione fugiamus, sicut ipsi Donatistæ fecerunt. Qui si vere boni malos arguerent, ac non potius ipsi mali bonos infamarent, qualeslibet pro pace tolerarent, qui Maximianistas receperunt tanquam integros, quos tanquam perditos antea damnaverunt. Certe manifeste dixit Propheta : « Recedite et exite inde, et immundum ne tetigeritis. » Ego ut intelligam quod dixit, attendo quod fecit. Facto suo mihi exponit dictum suum. Dixit : « Recedite. » Quibus dixit ? Utique justis. A quibus ut recederent, dixit ? Utique a peccatoribus et iniquis. Quæro, a talibus utrum ipse recesserit ? Invenio quod non recesserit. Ergo aliter intellexit. Nam utique prior faceret quod præcepit. Recessit corde, objurgavit atque arguit. Continendo se a consensu non tetigit immundum : objurgando autem exiit liber in conspectu Dei ; cui neque sua Deus peccata imputat, quia non fecit ; neque aliena, quia non approbavit ; neque negligentiam, quia non tacuit ; neque superbiam, quia in unitate permansit. Sic ergo, fratres mei, quotquot habetis inter vos, qui adhuc amore sæculi prægravantur, avaros, perjuros, adulteros, spectatores nugarum, consultores

¹ Exod. xxxii, 32.

mathematicorum, phanaticorum, augurum, auspicum, ebriosos, luxuriosos, quidquid inter vos malorum esse nostis ; quantum potestis, improbate ut corde recedatis ; et redarguite, ut exeatis inde ; et nolite consentire, ut immundum non tangatis.

SERMO LXXXIX¹.

De verbis Evangelii Matth. XXI, ubi Jesus arborem arefecit, et de illis Lucæ XXIV, ubi finxit se longius ire.

I. LECTIO recentissima sancti Evangelii admonuit, teruit nos, ne folia habeamus et fructum non habeamus. Hoc autem breviter exponitur : ne verba adsint, et facta desint. Magnus terror ? Quis non timeat cum in ipsa lectione oculis cordis aridam arborem videt, et sic ut ei dicatur : « Nunquam in te fructus nascatur in æternum². » Terror corrigat, correctio fructus proferat. Sine dubio enim Dominus Christus prævidebat arborem quamdam merito aridam fieri, quod haberet folia, et fructus non haberet. Ea est Synagoga, non vocata, sed reprobata. Nam et inde vocatus populus Dei, cui veraciter et sinceriter in Prophetis expectabat salutare Dei Jesum Christum. Et quoniam fideliter expectabat, meruit cognoscere præsentem. Inde enim Apostoli, inde tota turba præcedentium jumentum Domini et dicentium, « Hosanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini³. »

¹ Alias 9 inter editos ex MSS. Carthusiæ Majoris. — ² Matth. XXI, 19. — ³ Ibid. 9.